

DARSLIKLARDAGI MA'LUMOTLAR ASOSIDA KLASTER TUZISH METODINING BOSHLANG'ICH TA'LIMDAGI PEDAGOGIK AHAMIYATI

ADAMQULOVA NILUFAR

*Jizzax viloyati, Zomin tumani 5-sonli
umumta'lim maktabi boshlang'ich
sinf o'qituvchisi.*

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim darsliklarida berilgan ma'lumotlar asosida klaster metodini qo'llashning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Klaster tuzish orqali o'quv materiallarini tizimlashtirish, asosiy tushunchalar o'rtasidagi mantiqiy bog'liqlikni aniqlash hamda o'quvchilarning mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Maqolada klaster metodining mohiyati, darsliklar asosida uni tuzish bosqichlari, ta'lim jarayonidagi samaradorligi va pedagogik ahamiyati keng yoritilgan. Tadqiqot natijalari klaster metodini boshlang'ich ta'lim amaliyotiga keng joriy etish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Klaster metodi, darslik, boshlang'ich ta'lim, interfaol metodlar, tizimlashtirish, tahlil.

Аннотация. В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты применения кластерного метода на основе информации, представленной в учебниках начального образования. Анализируются возможности систематизации учебного материала, выявления логических связей между основными понятиями, а также развития самостоятельного, критического и творческого мышления учащихся. Раскрываются сущность кластерного метода, этапы его составления на основе учебников и педагогическая эффективность в учебном процессе. Результаты исследования подтверждают целесообразность широкого внедрения кластерного метода в практику начального образования.

Ключевые слова: Кластерный метод, учебник, начальное образование, интерактивные методы, анализ, систематизация.

Annotation. This article examines the theoretical and practical aspects of applying the cluster method based on information presented in primary education textbooks. The study analyzes the possibilities of systematizing educational content, identifying logical relationships between key concepts, and developing students'

independent, critical, and creative thinking skills. The essence of the cluster method, the stages of creating clusters based on textbooks, and its pedagogical effectiveness in the educational process are discussed. The results confirm the importance of widely implementing the cluster method in primary education practice.

Keywords: Cluster method, textbook, primary education, interactive methods, analysis, systematization.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning faolligini oshirish, ularni mustaqil fikrlashga o'rgatish hamda bilimlarni chuqur va ongli o'zlashtirishga erishish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan munosabati, tafakkuri va dunyoqarashi shakllanadigan muhim davrdir. Shu sababli bu bosqichda qo'llaniladigan metodlar o'ta puxta, samarali va yosh xususiyatlariga mos bo'lishi lozim.

Boshlang'ich ta'limda darsliklar asosiy bilim manbai sifatida xizmat qiladi. Darsliklarda berilgan ma'lumotlar o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishga qaratilgan bo'lsa-da, ularni to'g'ri tashkil etilgan metodlar orqali yetkazib berish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki faqat matnni o'qish orqali emas, balki uni tahlil qilish, guruhlash va umumlashtirish orqali bilim yanada mustahkam bo'ladi.

Shu nuqtai nazardan, klaster metodi darsliklardagi ma'lumotlarni o'quvchilarga tushunarli, tizimli va ko'rgazmali shaklda yetkazishning samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada darsliklardagi ma'lumotlar asosida klaster tuzish metodining mohiyati, uni qo'llash jarayoni va boshlang'ich ta'limdagi pedagogik ahamiyati atroflicha yoritiladi.

Asosiy qism.

Klaster metodining mohiyati va nazariy asoslari.

Klaster metodi interfaol ta'lim metodlari guruhiga kirib, o'quvchilarning erkin fikrlashini, g'oyalarni guruhlash va tizimlashtirish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. "Klaster" tushunchasi ma'lum bir mavzu atrofida jamlangan tushunchalar, g'oyalar va axborotlar majmuini anglatadi. Ushbu metod o'quvchilarga mavzuni yaxlit holda idrok etish imkonini beradi.

Pedagogik jihatdan klaster metodi konstruktiv ta'lim nazariyasiga asoslanadi. Ya'ni o'quvchi bilimni tayyor holatda qabul qilmaydi, balki uni mustaqil ravishda tahlil qilib, tuzilmaga soladi. Bu jarayon o'quvchilarning mantiqiy fikrlash, solishtirish va umumlashtirish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

IQTIDOR & INTELLEKT

ILMIY Darsliklardagi ma'lumotlar asosida klaster tuzish jarayoni

Boshlang'ich ta'lim darsliklari mazmunan boy va rang-barang bo'lib, ularda turli tushuncha va g'oyalar berilgan. Klaster tuzish jarayoni aynan ushbu ma'lumotlarni tizimlashtirishga xizmat qiladi. Klaster tuzish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

- ✓ Markaziy tushunchani aniqlash.
- ✓ Darslikdagi asosiy mavzu yoki tayanch tushuncha belgilanadi.
- ✓ Asosiy g'oyalarni ajratib olish.
- ✓ Matndan muhim atamalar, tushunchalar va faktlar tanlab olinadi.
- ✓ Bog'lanishlarni aniqlash.
- ✓ Ajratilgan tushunchalar o'rtasidagi mantiqiy aloqalar belgilanadi.
- ✓ Grafik tasvirlash.
- ✓ Tushunchalar sxema yoki diagramma shaklida joylashtiriladi.
- ✓ Tahlil va umumlashtirish.
- ✓ Tayyor klaster asosida mavzu yuzasidan xulosalar chiqariladi.
- ✓ Ushbu bosqichlar o'quvchilarning bilimni chuqur anglashiga xizmat qiladi.

Boshlang'ich ta'limda klaster metodining ahamiyati

Boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'proq ko'rgazmali va tasviriy metodlar orqali bilimni yaxshi o'zlashtiradilar. Klaster metodi aynan shu ehtiyojni qondiradi. Ushbu metodning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- ✓ darsga bo'lgan qiziqishni oshiradi;
- ✓ murakkab ma'lumotlarni soddalashtiradi;
- ✓ o'quvchilarning faolligini ta'minlaydi;
- ✓ mustaqil fikrlashni rivojlantiradi;
- ✓ bilimlarni tizimli o'zlashtirishga yordam beradi.

Shu bois klaster metodi boshlang'ich ta'lim amaliyotida keng qo'llanilishi maqsadga muvofiqdir.

Klaster metodini qo'llashda o'qituvchining roli.

Klaster metodining samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining pedagogik mahoratiga bog'liq. O'qituvchi:

mavzuni to'g'ri tanlashi;

o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olishi;

faol ishtirokni ta'minlashi;

rag'batlantiruvchi muhit yaratishi lozim. Bunda o'qituvchi yo'naltiruvchi va tashkilotchilik rolini bajaradi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, darsliklardagi ma'lumotlar asosida klaster tuzish metodi boshlang'ich ta'lim jarayonida yuqori pedagogik samaradorlikka ega. Ushbu metod o'quvchilarning bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirishiga, mantiqiy va

tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga hamda darslik materiallarini tizimli tushunishga xizmat qiladi.

Klaster metodini ta'lim amaliyotiga keng joriy etish boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishga mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent, 2021.
2. Sayidahmedov N. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2018.
3. Jo'rayev R.H. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2015.